

MILJÖRESA I TID OCH RUM - Husen

Teoridel -Utförs i skolan

Som förberedelse inför besöket på Fredriksdal och för att kunna redovisa resultaten av din uppgift för klassen, bör du sätta dig in i nedanstående uppgift. Du kan ta hjälp av den faktadel som finns till din uppgift samt den fakta du finner i broschyrerna :

"Våra ekologiska fotavtryck; Tropiskt timmer - var kommer det från och vart tar det vägen?" samt "Palmoljan - var kommer den från och vart tar den vägen?" från WWF 2002

- Varför importerar vi trä från tropikerna? Är det vackrare, är det bättre, är det hälsosammare än svenskt trä? Eller finns det andra orsaker?
- Kan man se på trä om det är inhemskt eller importerat?
- Är trädplantager i tropikerna en bra lösning på problematiken kring skövling av regnskog. Vilka konsekvenser kan dessa ge som resultat?
- Tänk efter "hur vi lever" - vilka ekologiska fotavtryck har vi här i västvärlden speciellt med avseende på vår kost.
- Fundera över Sveriges uppställda miljökvalitetsmål. Uppnår vi dem i vårt dagliga liv med avseende på t ex bostäder, mat, kläder, transporter osv. Hur var det på 1800-talet? Gör en jämförelse.

När du kommer till Lillarydsgården skall du göra undersökningar om olika träslag samt fundera över kosthållningen då och nu.

Faktadel till husen

Vi har i Sverige ett stort antal träarter, både ljusa och mörka träslag. Vi har trä som är segt och trä som är sprött, mjuka trä och hårda trä.

De olika trädens egenskaper och användning i det äldre landskapet			
Trädslag	Virkets egenskaper	Ex på virkets användningsområden	Andra viktiga användningsområden
Bok	hårt, stor motståndskraft mot nötning	hus, loggolv, möbler, silltunnor	bränsle, pottaskebränning, svinfoder (ollonen)
Avenbok	hårt, segt, böjfast	kuggar och hjul, pinnar i träharvar, redskapsskaft	bränsle
Ek	hårt, elastiskt, stor motståndskraft mot nötning	hus, skepp och möbler	garvbark, svinfoder (ollonen)
Alm	hårt, segt, svårklivet, stor motståndskraft mot rötning	möbler, vagnskorgar, kölar på skepp	-
Ask	segt, elastiskt, stor hållfasthet mot brytning	hjulaxlar, harvar, dragstänger, skaft	lövfoder
Lind	lätt, mjukt, segt, lätt att skära	lieskaft, kasteskovlar, sniderier	lövfoder, bastrep
Lönn	mjukt, segt	sniderier (i ringa utsträckning)	bränsle
Hassel	lätt, seg	käppar för taktäckning, korgar, hammarskaft	nötter
Klibbal	lätt, mjukt, mycket lättarbetet	träskor, skopor, smörtråg, hägnadsmaterial	-
Björk	stor fasthet, lätt att bearbeta	snickarvirke, kvastar, vispar, skålar	-
Asp	lätt, mjukt, vitfärgat, lättklivet	mjölkkehl, tråg, slevar, av barken mjöl till foder	lövfoder
Oxel	hårt, segt	kuggar till kvarnaxlar	-
Rönn	tungt, hårt, mycket svårklivet	vissa slöjdarbeten	bär
En	hårt, tätt, hållbart	finare slöjd	hägnader, vinterfoder (färskt)
Tall	lätt att klyva, stor motståndskraft mot röta	hus	bränsle, tjärbränning

Tabell från "Det skånska kulturlandskapet" Naturskyddsföreningen, Skåne 2002

Trots att vi producerar stora kvantiteter trä i Sverige så importerar vi mängder av trä varje år från tropikerna.

Idag använder vi tropiskt trä inom bland annat båt- och möbelindustrin. Importen uppgår till ca 27 000 ton årligen. För produktionen går det åt 1800 hektar mark, områden som oftast tidigare varit tropisk regnskog.

Svenskt trä är lika vackert som tropiskt trä. Det är hälsosammare att arbeta med svenskt trä. Flera av de tropiska trädslagen är faktiskt rent hälsovådliga att arbeta med. Svenskt trä är kvalitetsmässigt lika bra som tropiskt trä. Det gäller att välja rätt träslag beroende på vad man skall tillverka oavsett om man arbetar med svenskt eller importerat trä.

Även om importerat trä är en tydlig bov i dramat kring skövlingen av tropisk regnskog så finns det fler bovar i dramat. Problemet är att de är mer osynliga än exempelvis trädgårdsmöbler av teak. Till Sverige importeras årligen 365 000 ton soja och 44 000 ton palmolja.

Både soja och palmolja odlas på mark som tidigare varit regnskog. För odlingen av Sveriges behov går det åt 200 000 hektar mark för soja, 10 000 hektar för palmolja och 1800 ha för tropiska trädslag, vilket motsvarar ca 233 kvadratmeter mark per svensk.

Regnskogen, där de tropiska trädslagen odlas, utgör ca 8 % av jordens yta och här beräknar man att hälften av alla jordens växt- och djurarter finns. Den är en ovärderlig resurs lokalt för de människor som bor där och globalt när det gäller t ex sötvattenregleringen, bindande av jord- och näringsämnen i naturen samt att ge oss tillgång till en genetisk variation och biologisk mångfald.

Ekologiskt fotavtryck

Genom att mäta det ekologiska fotavtrycket kan man ta reda på hur stor landyta man förbrukar under sitt dagliga liv. Beroende på vilka val man gör kan man minska eller öka avtrycken. Då man mäter sitt fotavtryck tittar man bl a på vattenanvändning, transporter, klädval samt hur mycket och vilken mat man väljer. Det finns många olika sätt att mäta - gå in på Internet och mät ditt eget ekologiska fotavtryck.

Nedan presenteras några exempel på hur du och jag påverkar den globala miljön genom vårt sätt att leva.

- Ca 20 % av vattenförbrukningen i ett genomsnittligt hushåll används för att spola i toaletterna
- En vanlig svensk limpa tillbringar i snitt 20 mil på landsvägen innan den når butiken
- Den mat vi var och en äter varje dag har i snitt färdats ungefär en lika lång sträcka som Stockholm - Göteborg tur och retur. Till det kommer transporter i utlandet och fram till våra gränser. (Miljöboken 2003-2004)
- Var åttonde lastbil på svenska vägar har livsmedel på flaket (Miljöboken 2003-2004)
- Om alla i Sverige valde kompakt papper skulle 5000 lastbilstransporter kunna ställas in varje år, var fjärde bil skulle slippa frakta luft
- Många av våra förädlade livsmedel förbrukar 10 ggr sitt eget energiinnehåll innan de hamnar på matbordet t ex kokta, frysta morötter. Undvik halvfabrikat så slipper vi energislukande frysförvaring och förpackningar
- KRAV märkt mat garanterar ett jordbruk fritt från gifter och konstgödning och med "gladare" djur
- Genom att variera maten mellan säsongerna kan man få mer färskt och slipper så mycket konserverad och frysta varor. Detta sparar mycket energi
- Djur äter mycket mer än de ger kött t ex ger 3 kg spannmål, 1 kg kyckling, och 10 kg spannmål 1 kg biff. (Lagom är bäst! På spaning efter en hållbar livsstil, Naturskyddsföreningen 1998)

- Mangrove växer i tidvattenzonen i tropiska områden. Den skyddar kusterna från erosion och fungerar som barnkammare för många olika havslevande organismer. De jätteräkor som blivit allt vanligare i våra affärer är den största orsaken till att mangrove är en hotad miljö. (Om omtankar, Svenska naturskyddsföreningen 2003)
- Vid odling av kaffe används bekämpningsmedel som är förbjudna hos oss. Sedan slutet av 1990-talet har konsumtionen av rättvisemärkta kaffealternativ femdubblats och utgör idag ca 2% av den svenska marknaden (Om omtankar, Svenska naturskyddsföreningen, 2003)
- Varje svensk äter i genomsnitt 17,6 kg bananer varje år. Bananer som odlas på plantager där man sprutar ut 44 kg bekämpningsmedel per hektar och år, 16 gånger mer än på den mest besprutade åkern i Europa. Om vi konsumenter kunde acceptera fläckiga bananer skulle man kunna minska besprutningen betydligt. (Om omtankar, Svenska naturskyddsföreningen, 2003)

Källor

Forsberg Annika & Mannergren Johanna, Om Omtankar, Svenska Naturskyddsföreningen 2003)

Naturskyddsföreningen 1998, Lagom är bäst! På spaning efter en hållbar livsstil
Holm Fredrik, Miljöboken 2003-2004, Allde & Skytt AB

WWF 2002. Våra ekologiska fotavtryck; *Tropiskt timmer - var kommer det ifrån och vart tar det vägen?*

WWF 2002. Våra ekologiska fotavtryck; *Palmoljan - var kommer den ifrån och vart tar den vägen?*

www.naturvardsverket.se

www.snf.se